

Prenehajmo ustvarjati kapitalizem

I

V slavnem romanu Mary Shelley dr. Frankenstein ustvari Bitje. To Bitje nato doseže neodvisen in trajen obstoj, s katerim ni več odvisno od ustvarjalnega delovanja dr. Frankensteina. Tudi v zgodbi *Las Ruinas Circulares*, ki jo je napisal Jorge Luis Borges, človek ustvari drugega človeka, vendar ne v laboratoriju, temveč s sanjanjem. Ustvarjeni ima videz običajnega človeka z neodvisnim, trajnim obstojem, vendar ga v resnici pri življenju ohranja nenehno ustvarjalno delovanje – sanjanje ustvarjalca. Obstoj ustvarjenega človeka ni iluzija, iluzija je njegovo trajanje: njegov obstoj je od trenutka do trenutka odvisen od ustvarjalnega delovanja sanjalca.

Zgodba o Frankensteinu se pogosto uporablja kot metafora za kapitalizem. Ustvarili smo družbo, ki je izven našega nadzora in ki nam grozi, da nas bo uničila: preživimo lahko le tako, da to družbo uničimo. Vendar bi morda morali misliti z Borgesovo zgodbo: ustvarili smo družbo, za katero se zdi, da je popolnoma izven našega nadzora, ki pa je v resnici odvisna od našega nenehnega postvarjanja. Problem torej ni, kako uničiti to družbo, pač pa, kako jo preneha-

John Holloway
DVE ČASOVNOSTI
PESMI PREPROSTOSTI
IN IZKUŠENOSTI

1. Življenje kljub kapitalizmu pomeni, da ne bomo čakali, zato da bi živeli. Tradicionalna levica je osredotočena na čakanje. Socialnodemokratske stranke nam pravijo: "Počakajte do naslednjih volitev, takrat bomo prišli na oblast in stvari bodo drugačne." Leninistične

stranke pravijo: "Počakajte na revolucijo, takrat bomo prevzeli oblast in življenje se bo pričelo." Vendar mi ne moremo čakati. Kapitalizem uničuje svet, zato ne moremo čakati. Ne moremo čakati na naslednji dolgi val ali na naslednjo revolucionarno priložnost. Ne moremo čakati na pravi čas. Upirati se moramo sedaj, živeti moramo sedaj.

2. Tradicionalna levica operira s kapitalistično predstavo časa. Po tej predstavi je kapitalizem kontinuum, ima

ti ustvarjati. Kapitalizem danes ne obstaja zato, ker smo ga ustvarili pred dvesto ali sto leti, temveč zato, ker smo ga ustvarili danes. Če ga jutri ne bomo ustvarili, ne bo več obstajal.

Vsak dan ustvarjamo svet groze, bede, nasilja in nepravičnosti. Pri ustvarjanju gospostva, ki nas zatira, obscenosti, ki nas navdaja z grozo, smo aktivno udeleženi. Ustvarjamo presežno vrednost, spoštujemo denar, sprejemamo in uveljavljamo neutemeljeno avtoriteto, živimo preganjani od časa, zapiramo oči pred bedo. Ustvarjamo kapitalizem. In sedaj ga moramo prenehati ustvarjati.

Kaj pomeni: revolucijo razumeti ne kot uničenje kapitalizma, pač pa kot prenehanje ustvarjanja kapitalizma?

Spreminjanje vprašanja ne reši problema revolucije in ne pomeni, da sedaj vemo, kako napraviti revolucijo. Morda pa nas lahko napelje na ponovno premišljanje kategorij revolucionarne misli. Morda odpira drugačno gramatiko, drugačno logiko revolucionarne misli, drugačen način razmišljanja o revolucionarni politiki. Morda daje novo upanje. To je tisto, kar želim raziskati.

II

Ideja, da revolucija pomeni uničenje kapitalizma, temelji na konceptu trajanja, to je na predstavi, da kapitalizem sedaj obstaja in da bo obstajal vse dotlej, ko ga bomo uničili. Problem pa je v tem, da revolucionarji s predpostavljanim trajanjem kapitalizma spodkopavajo osnovo svojega lastnega poziva k revoluciji.

Vsak sistem gospostva je odvisen od trajanja, od domneve, da bo nekaj samo zato, ker obstaja v enem trenutku, obstajalo tudi v naslednjem. Gospodar domneva, da bo vladal tudi jutri, če je vladal včeraj. Suženj sanja drugačen jutri, vendar ga pogosto išče onstran smrti, v nebesih. V tem primeru predpostav-

trajanje, obstajal bo vse do dneva revolucije. Kar moramo zlomiti, je ta kontinuum, to trajanje. Kako? Z zavračanjem. S spoznanjem, da kapitalizem nima trajanja, ki bi bilo neodvisno od nas. Če kapitalizem danes obstaja, to ni zato, ker je nastal pred sto ali dvesto leti, pač pa, ker smo ga mi (delavci sveta, v najširšem pomenu) ustvarili danes. Ča ga jutri ne bomo ustvarili, ne bo obstajal. Obstoj kapitala je odvisen od nas, od enega

trenutka do naslednjega. Kapital je odvisen od sprevačanja našega delovanja v odtujeno delo, od sprevačanja našega življenja v preživetje. Mi ustvarjamo kapitalizem. Cilj revolucije ni v tem, da ukine kapitalizem, pač pa, da ga preneha ustvarjati.

Kako prenehati ustvarjati kapitalizem? Kako zavrniti, reči *¡Ya basta!*, *Dost' je!*, *¡Que se vayan todos!* Pojdite vsi v p. m.! Zavrnitev je prvi ključ za premišljanje o radikalnih družbenih

lja, da ne more ničesar narediti, da bi spremenil situacijo. Moč delovanja je podrejena je-stvu.

Ta podreditev delovanja bivanju je podreditev subjekta objektu. Trajanje je torej značilnost družbe, v kateri je subjekt podrejen objektu, družbe, v kateri se za aktivno subjektiviteto domneva, da je nezmožna spreminjanja objektivne realnosti. Objektivna realnost ali družba, taka kot nam stoji nasproti: subjekt je ločen od objekta in temu podrejen. In glagoli (aktivna oblika govorjenja) so ločeni od samostalnikov (ki zanikajo gibanje) in njim podrejeni.

V kapitalizmu ločitev subjekta od objekta, in zato tudi trajanje, postane samosvoje toga. To temelji na materialni ločitvi subjekta od objekta v proizvodnem procesu. Blago, ki ga proizvajamo, stoji nasproti nam kot nekaj zunanjega, kot objekt, ki zanika vsakršen odnos z delom subjekta, ki ga je proizvedel. Blago dobi obstoj, navidezno popolnoma ločen od dela, ki ga je ustvarilo. Ta ločitev subjekta od objekta, delovanja od narejenega, glagola od samostalnika, je temeljna za način, na katerega se v kapitalizmu subjekti obračamo drug na drugega, tako temeljna, da prežema vse vidike družbenega obstoja. Na vseh področjih našega življenja obstaja ločitev subjekta od objekta, delovanja od bivanja, podreditev subjekta objektu, delovanja bivanju. Trajanje vlada. To jasno izraža urni čas, kjer je ena minuta popolnoma enaka naslednji in naslednji in naslednji, in edina predstavljava revolucija je tista, ki gre nepretrgoma, neprestano.

Da bi lahko razmišljali o spreminjanju družbe, moramo ponovno oživiti osrednjost človekovega delovanja, osvoboditi moramo pokopani subjekt. Z drugimi besedami, kritizirati moramo. Pri tem kritiko razumemo kot genetično kritiko, kritiko ad hominem, kot poskus razumevanja fenomenov prek delovanja, ki jih proizvaja. Taka kritika je Marxova delovna teorija vrednosti, saj v jedru pravi: "Blago zanika naše delovanje, vendar ga mi naredimo." S tem je

spremembah. Živimo v svetu, v katerem človeštvo hiti kot postušniki proti pečini lastnega samouničenja. Kako se ustavimo in rečemo NE? Kako pretrgamo kontinuum, zgodovino, čas sam; kako zavrnemo preživetje in pričnemo živeti; kako vlijemo v naša življenja silovitost, ki pretrga sivino kapitalizma? To je prva časovnost revolucije, časovnost *iYa basta!*, Dost' je! Časovnost nepotrpežljivosti in silovitosti in revolucije tukaj-in-zdaj, ker

je kapitalizem neznosen, ker ne moremo še naprej ustvarjati lastnega uničenja.

To je časovnost gotovosti, ker tu ni dvoma o našem NE-ju kapitalizmu.

Prav tako je to časovnost preprostosti, enostavnega, nezapletenega NE-ja.

3. Vendar je tu še druga časovnost. Da bi naši zavrnitvi vlili moč, jo moramo podpreti s konstrukcijo alternativnega sveta. Če zavrnemo uklonitev kapitalu, moramo imeti alternativen način življenja, to pa pomeni vztrajno

subjekt (naše delovanje) ponovno postavljen v sredino slike. Objekt trdi, da je neodvisen od subjekta, vendar je v resnici odvisen od njega. Bivanje je odvisno od delovanja. To odpira možnost za spreminjanje sveta.

Vsa kritika (razumljena v tem pomenu) je napad na trajanje. Ko je enkrat subjektivnost postavljena v središče družbe, je trajanje zlomljeno. Nič več ni mogoče predpostavljati, da je minuta enaka naslednji. Nič več ni mogoče domnevati, da bo jutri enak kot danes, ker ga morda naredimo drugačnega. Kritika odpre svet presenečenosti. Ko Marx pravi na začetku Kapitala, da blago stoji zunaj nas, odtujeno od nas, vendar je njegova skrivnost v tem, da smo ga mi proizvedli (delovna teorija vrednosti), je naša reakcija hkrati groza in upanje. Osupnemo nad tem, da naša življenja prebijamo z ustvarjanjem objektov, ki zanikajo naš obstoj, ki so od nas odtujeni in nas obvladujejo, vendar hkrati vidimo upanje, ker je obstoj teh objektov popolnoma odvisen od nas: naše delovanje je v središču vsega, naše delovanje je skrivno sonce, okrog katerega se vse vrti.

Objekt, ki gospoduje subjektu, je odvisen od subjekta, ki ga ustvarja. Kapital, ki nam gospoduje, je odvisen od dela, ki ga ustvarja. Gospodar je odvisen od sužnja, kateremu gospoduje. Pri odnosu gospodstva in odvisnosti je gibanje gospodstva nenehen beg pred odvisnostjo, nenehen boj gospodarja, da bi pobegnil od svoje odvisnosti od sužnja – nemogoč boj seveda, saj bi, če bi uspel, prenehal biti gospodar. Vendar nas v tem odnosu gospodstva in odvisnosti ne zanima toliko gospodstvo (tradicionalno področje levičarskega diskurza), temveč bolj odvisnost, kajti v tem lahko najdemo upanje.

Vsi družbeni fenomeni torej obstajajo zato, ker so jih naredili ljudje: denar ali država sta v enaki meri družbena proizvoda kot avto. Še več kot to: vsi družbeni fenomeni obstajajo samo zato, ker so bili narejeni in so nenehno poustvarjani. Avto obstaja kot avto samo zato, ker ga nenehno poustvarjamo s tem, da

ustvarjanje drugačnih načinov organiziranja naših aktivnosti, našega delovanja. Zapatisti pravijo *¡Ya basta!*, Dost' je!, vendar prav tako pravijo: "Hodimo, ne tečemo, ker gremo zelo daleč." Najboljše od skupin piqueterosov v Argentini pravijo: *¡Que se vayan todos!* Pojdite vsi v p. m.! Vendar prav tako v veliki meri vztrajajo na lastnih ritmih, na lastnih časih ustvarjanja alternativne družbenosti, alternativnega načina delovanja. Če je prva časovnost

časovnost preprostosti, je druga časovnost izkušnosti.

To je časovnost gradnje naše lastne moči, moči-za, naše moči, da delujemo drugače. Gradnja naše lastne moči-za je zelo drugačna od prevzema ali prisvajanja oblasti. Če se organiziramo za prevzem oblasti, če poskusimo osvojiti državno oblast, se neizbežno podvržemo logiki kapitalistične oblasti. Prevzamemo kapitalistične oblike organiziranja, ki vsiljujejo ločevanje,

ga uporabljamo kot avto; država obstaja kot država samo zato, ker jo neprestano poustvarjamo s sprejemanjem njene avtoritete in njenih oblik. Denar obstaja samo zato, ker ga neprestano reproduciramo v medsebojnih odnosih. Če bi nehali reproducirati denar v naših družbenih odnosih, bi papir in kovanci še vedno obstajali, vendar ne bi bili več denar. Ti fenomeni niso kot Frankensteinovo Bitje, pač pa stvaritev Borgesovega sanjalca. Njihov obstoj je iz minute v minuto odvisen od nas.

Obstoj kapitalizma ni iluzija. Iluzija je ločenost njegovega obstoja od njegove konstitucije, z drugimi besedami, njegovo trajanje.

Trajanje seveda ni le navidezno: proizvedeno je v stvarni družbeni ločenosti subjekta in objekta v procesu dela, zato se lahko trajanje uniči le s popolno transformacijo družbene organizacije dela (delovanja). Napad na trajanje pa je osrednjega pomena za napad na kapitalistično organizacijo dela.

Napadati trajanje pomeni, da ga demistificiramo, da pokažemo, da je iluzija. Demistificirati pomeni prebiti nerealnost začaranega sveta in pokazati, da se svet vrti okrog človekovega delovanja. Vseeno občutimo prav nasprotno. Vedno smo živeli v "začaranem, sprevrnjenem, na glavo postavljenem svetu" kapitalizma, v svetu objektov, trajanja, urnega časa. Zato svet, v katerega nas uvaža kritika, občutimo kot sanjski svet, kot pravljичno deželo, svet neznosne intenzivnosti, svet, v katerem je vse neizmerno krhko, ker je odvisno od nenehnega poustvarjanja. Komunizem (kot gibanje, kot oblika delovanja in razmišljanja) je podoben zaljubljenosti.

V tem pravljичnem svetu, v tem komunističnem gibanju se samostalniki razvežejo v glagole, v delovanja. Samostalniki fetišizirajo proizvod delovanja, s silo ločijo narejeno od delovanja in ga spravijo v skrinjo trajnega obstajanja, ki zanika njegovo odvisnost od nenehnega poustvarjanja. Marx je kritiziral vred-

ločitev med voditelji in masami, med državljani in tujci, med javnim in privatnim. Če se osredotočimo na državo in na osvajanje državne oblasti, v naših bojih neizbežno reproduciramo oblast kapitala. Gradnja lastne moči-za vključuje drugačne oblike organiziranja, oblike, ki niso simetrične kapitalističnim oblikam, oblike, ki ne ločujejo in ne izključujejo. Naša moč torej ni le proti-moč, ni zrcalna podoba kapitalistične oblasti, pač pa je anti-moč, moč

s popolnoma drugačno logiko – in z drugačno časovnostjo.

Tradicionalna časovnost, časovnost prevzema oblasti, ima dva koraka: najprej čakaj in gradi stranko, nato se bo zgodila revolucija in naenkrat bo vse drugače. Naša časovnost, časovnost gradnje naše anti-moči ima prav tako dva koraka, vendar v ravno obratnem zaporedju. Najprej: ne čakaj, zavračaj zdaj, naredi luknjo, režo v strukturo kapitalistične dominacije sedaj, danes.

nost, da bi pokazal, da je njeno jedro človekovo delovanje, delo, njegovo kritično metodo krepitve osrednjosti človekovega delovanja pa lahko razširimo na vse samostalnike (toda, v svetu trajanja z njegovo govorico trajanja je težko pisati, ne da bi uporabljali samostalnike, zato kritična misel zares zahteva ustvarjanje nove govornice, kar Vaneigem imenuje poezija revolucije).

Komunizem tako ni vrhunec zgodovine, pač pa razstrelitev kontinuuma zgodovine (Benjamin), razvezanje stalnosti samostalnikov v neomejeno krhkost človekovega delovanja. Samodoločujoča družba je družba, v kateri je nedvoumno, da obstaja samo tisto, kar se počne v tem trenutku, je svet glagolov. Ideja o vrhuncu zgodovine implicira pozitivno gibanje, gibanje akumulacije boja, gibanje širitve. Razstrelitev kontinuuma zgodovine implicira negativno gibanje, ne akumulacije bojev, pač pa ustvarjanje novih intenzitet, ki so nezdržljive z mrtvimi identifikacijami kapitalizma. Morda bi totalnost, ta koncept, ki kritizira fragmenten značaj buržoazne misli, morali misliti ne kot gibanje širjenja, temveč bolj kot gibanje k totaliziranju družbenega obstoja v intenzivnost vsakega posameznega trenutka: težnja k absolutno intenzivnemu *Jetzt-Zeit*¹ ali *nunc stans*, v katerem se čas ustavi in kapitalizem eksplodira ali morda implodira. Komunizem bi bil samodoločujoča družba, to je družba brez trajanja, brez samostalnikov: strašljiva, razveseljiva misel.

III

Kar si želimo, je trenutek strašne družbene intenzitete, ki raztrešči kontinuum zgodovine, tako intenziven trenutek, ki za vedno zlomi urni čas. Taki tre-

¹ Avtor se nanaša na Benjaminov koncept *Jetzt-Zeit* ali "zdaj-čas" (op. p.).

In nato izhajajoč iz teh zavrnitev, špranj gradi alternativni svet, drugačen način početja, drugačne vrste družbenih odnosov med ljudmi. Tukaj ne more biti nenadne spremembe, pač pa dolg in potrpežljiv boj, ki ne polaga svojih upov v naslednje volitve ali zavzetje Zimskega dvorca, pač pa v to, da premagamo našo osamljenost in se skupaj z drugimi projekti in zavrnitvami gibamo v isto smer. To ne pomeni le živeti kljub kapitalizmu, pač pa živeti v-proti-in-

onkraj kapitalizma. Pomeni špranjasto predstavo revolucije, v kateri nov svet, nov komunizem, komun-izem, raste v špranjah kapitalizma in v odporih proti njemu.

Pravil, kako zgraditi nov svet, ni. Ni vzorca, ki bi mu lahko sledili. Tu ni gotovosti, temveč gre neizbežno za eksperimentiranje in iznajdljivost. Za NE-jem naše zavrnitve neoliberalnega kapitalizma stojijo številni DA-ji. Sila za temi DA-ji je težnja k samoodločanju.

nutki se dogodijo: take so revolucije. Vse se ustavi, družbeni odnosi se obrnejo na glavo, ko gredo ljudje na ulico, in vse je osredotočeno v kričanje NE.

Vendar mi ne moremo čakati na Veliki Revolucionarni Trenutek. Ne moremo nadaljevati s proizvodnjem kapitalizma, kontinuum zgodovine moramo zlomiti zdaj. Individualno in kolektivno se moramo obrniti na kapital in reči "vozi, pojdi, izgini, le obrni se, nisi več zaželen. Preživeli bomo." Izgini, kapital! ¡Que se vayan todos! (Pojdite vsi v p. m.!) Vsi politiki in vsi kapitalisti. Niste več dobrodošli. Preživeli bomo.

Posloviti se od kapitala pomeni prekiniti razmerje, začeti na novo, ustvariti tabulo raso, narediti svet na novo. Zlomiti kontinuum zgodovine je podobno kot zlomiti zatiralno razmerje v vsakdanjem življenju. Ko smo v razmerju, se zdi nemogoče, nepredstavljivo, da bi ga kdaj prekinili. Vendar je mogoče. Kapital nas kaznuje, ubija tisoče nas vsak dan, vendar ¡Ya basta! Tisti, ki želijo graditi stranko in prevzeti državno oblast, bi nas, preden bi zlomili razmerje, peljali k zakonskim svetovalcem in na ločitveno sodišče. Vendar ne, mi ne moremo čakati. Vmesne stopnje ni. Pa pa, čao, tako preprosto.

Je res tako preprosto? Ne, seveda ne. Verjetno pa ni tako nemogoče, kot navadno mislimo.

Kapital obstaja, ker ga ustvarjamo. Popolnoma je odvisen od nas. To je vse, kar je pomembno: če ni dela, ni kapitala. Mi ustvarjamo kapital, in svojo moč lahko razumemo le, če prevzamemo lastno odgovornost. Samo če razumemo, da mi ustvarjamo kapital z vsemi njegovimi grozovitostmi, lahko razumemo, da imamo moč, da ga prenehamo ustvarjati. Pristopi, osredotočeni na državo (in hegemonijo in diskurze) izgubljajo iz vida to ključno os odvisnosti in naš pogled odvrtačajo od Ahilove pete kapitalizma, od njegove ključne točke ranljivosti.

Samoodločanje je lahko le družbeni proces, globalno spletnje kolektivnih procesov samoodločanja, spletnje svetov ali komun ali skupščin. Vendar to ni le vprašanje posvetovanja (kako sprejemamo odločitve), pač pa tudi in predvsem vprašanje, kako lahko organiziramo naše početje, naše delovanje tako, da gre proti-in-onkraj kapitala. In ne le proti-in-onkraj kapitala, temveč tudi proti-in-onkraj vrednosti, proti-in-onkraj trga in časov in disciplin,

ki jih vsiljuje. To je najtežji del premišljanja o tem, kako lahko ustvarimo in kako ustvarjamo novo ljudstvo (skupnost), nov komun-izem.

4. Na poti nas čaka mnogo težav in negotovosti in pot zahteva veliko potrpljenja. Vendar stvari ne bi smeli obrniti na glavo. Tradicionalna ideja o revoluciji nam prigovarja, naj brzdamo nepotrpežljivost, naj našo nepotrpežljivost podredimo potrpežljivi gradnji stranke. Vendar v to nočemo zapasti,

Kako ustvarjamo kapital? S proizvodanjem presežne vrednosti in prav tako s proizvodanjem razmer, od katerih je odvisna proizvodnja presežne vrednosti. (Na univerzah, na primer, ne proizvajamo presežne vrednosti, proizvajamo pa razmere, ki so nujne za proizvodnjo presežne vrednosti. Aktivno sodelujemo v fetišizaciji družbenih odnosov, v preoblikovanju odnosov med ljudmi v odnose med stvarmi.) Na splošno lahko rečemo, da kapitalizem proizvajamo z delom, s tem ko dovolimo, da je naše delovanje sprevrženo v odtujeno in odtujajoče delo.

Kako ga nehamo ustvarjati? Z zavračanjem dela: ne le tako, da ostanemo v postelji (pa čeprav bi bilo tudi to lahko del tega procesa), pač pa z zavračanjem spreminjanja našega delovanja v delo, to je, z delovanjem, ki ga imamo za smiselnega, potrebnega ali prijetnega, vendar z zavračanjem dela pod komando kapitala.

Kapital bi uničil globalni masovni štrajk, vendar v tem trenutku ne obstaja joga možnosti zanj. Težko si predstavljamo, da bi lahko vse na svetu prepričali, da istočasno zavrnejo delo za kapital.

Vsaj za zdaj se o revoluciji lahko razmišlja le kot o številnih režah, razcepkih, luknjah, špranjah, ki se razširjajo prek družbene strukture. Na milijone takih lukenj je že, prostorov, v katerih ljudje individualno in kolektivno kričijo: "NE, tu ne vlada kapital, tu naših življenj ne bomo organizirali po diktatih kapitala." Te luknje so nepokorščine, neposlušnosti dostojanstva. V nekaterih primerih (EZLN v Chiapasu, MST v Braziliji, vstaja v Boliviji, piqueterosi in *asambleas barriales* v Argentini itn.) so te nepokorščine, te luknje v strukturi kapitala že zelo velike. Revolucijo lahko mislimo le kot širjenje in množenje teh nepokorščin, teh špranj v kapitalistični komandi. Nekateri menijo, da te nepokorščine, te špranje v zgradbi kapitalizma pridobijo dejanski pomen le, če so institucionalizirane v obliki nepokornih ali revolucionarnih držav in da mora biti celotno gibanje nepokornosti usmerjeno k temu cilju. Vendar ni nikakršnega razloga,

saj to ubija gibanje z dolgočasjem. Tudi mi imamo dve časovnosti: časovnost nepotrpežljivega *¡Ya basta!*, revolucija tukaj in zdaj! in časovnost potrpežljive gradnje drugačnega sveta. Vendar je v tradicionalni predstavi nepotrpežljivost podrejena potrpežljivosti in v naši predstavi bi zagotovo moralo biti ravno nasprotno: pomen potrpežljivosti je v tem, da nepotrpežljivosti zavrnitve daje moč, in ne da jo podredi. Pomen izkušenosti ni v tem,

da kroti gnev mladosti, pač pa da ji daje moč.

Gibanje je zgrajeno iz pesmi preprostosti in pesmi izkušenosti. Oboje ima svoje mesto. Navadno prevladuje glas izkušenosti, nemara pa je glas preprostosti tisti, ki bi moral peti glavno melodijo.

Prevedla Marta Gregorčič

da bi nepokornosti morale biti institucionalizirane v državni obliki, so pa zelo številni razlogi, zakaj ne bi smele biti.

Kako izhajajoč iz teh številnih špranj, iz teh mnogovrstnih dostojanstev, prenehamo ustvarjati kapitalizem?

Z zavračanjem dela: ne le z ostajanjem v postelji, pač pa z zavračanjem spre-
vračanja našega delovanja v delo, to pomeni, da počnemo tisto, kar imamo za
pomembno, potrebno in prijetno, ter zavračamo delo pod komando kapitala.

To implicira boj delovanja proti delu, vsebine proti njeni kapitalistični ob-
liki. To predpostavlja, da tudi v modernem kapitalizmu, kjer je podrejenost de-
lovanja kapitalu z delom zelo realna podrejenost (ali vsebovanje), vedno obst-
ja preostanek dostojanstva, nepokornosti vsebine obliki. Biti človek pomeni
boriti se za nepokornost delovanja delu, za emancipacijo delovanja od dela.
Najslabši stavbenik se vedno bori proti temu, da bi bil sprevržen v najboljšo če-
belo. V tem je pomen dostojanstva.

Boj delovanja proti bivanju ali boj za emancipacijo delovanja je vsakdanja
praksa. Ljudje običajno delajo (ali delujejo) v-in-proti kapitalu, trudijo se de-
lati dobro kljub kapitalistični obliki organizacije, borijo se za uporabno vred-
nost proti vrednosti. Seveda obstajajo številna dela, v katerih je zelo težko naj-
ti prostor za upor delovanja proti delu. V takih primerih je lahko boj dostojan-
stva in za dostojanstvo razumljen samo kot boj popolne negacije (sabotaža in
druge oblike zavračanja dela).

Vendar brez dvoma obstajajo številni primeri, ki gredo onkraj tega. Ljudje
zasedejo tovarne ali šole ali klinike in jih poskušajo organizirati na drugačni os-
novi, ustvarjajo skupnostne pekarnice ali delavnice ali vrtove, vzpostavljajo ra-
dijske postaje upora itn. Vsi ti projekti in upori so omejeni, nezadostni in pro-
tislovni (kot morajo biti v kapitalističnem kontekstu), vendar je težko videti,
kako lahko ustvarimo emancipirano delovanje drugače kot v tej špranjasti ob-
liki, v procesu tkanja različnih oblik boja delovanja proti delu, spletnja različ-
nih delovanj v-in-proti-in-onkraj kapitala.

Emancipacija delovanja pomeni samoodločanje delovanja. To pomeni neke
vrste organizacijo svêtov, neko obliko, v kateri se ljudje srečujejo in odločajo,
kaj in kako bodo delali. Tradicija svêta (ali sovjeta) ima v komunističnem gi-
banju dolgo zgodovino in se v vseh uporih vrača v različnih oblikah. Njeno jed-
ro je vztrajanje na kolektivnem samodoločanju delovanja. To pomeni zavrnit-
ev zunanjega vodstva in prepričanje, da bi morali ljudje tukaj in zdaj z vsemi
svojimi problemi in slabostmi in nevrozami, z vsemi navadami, ki so se vanje
vtisnile skozi stoletja gospodarstva, določati svoje lastno delovanje.

V teh številnih poskusih (če jih je vsilila nujnost preživetja ali ne) osrednji motiv ni preživetje, pač pa emancipacija delovanja, kreacija delovanja, ki ga ne oblikuje dobiček, pač pa tisto, kar imajo delujoči za zaželeno.

Revolucija, ki ni osredotočena na emancipacijo delovanja, je obsojena na neuspeh (ker to ni revolucija). Emancipacija delovanja nas pelje v drug čas, v drugo gramatiko, v drugačno intenzivnost življenja. Emancipacija delovanja je gibanje antifetišizacije, ponovna oživitev kreativnosti. Samo tako lahko špranje postanejo poli privlačnosti, ne geta, in samo če so poli privlačnosti, se lahko razširjajo in množijo. Revoluciji v Rusiji in na Kubi sta bili na začetku pola privlačnosti za mnoge, ki so sanjali drugačen način življenja: dejstvo, da v teh družbah ni prišlo do prave emancipacije delovanja, pa je pomenilo, da je ta privlačnost postopno izginjala (čeprav sta se podpora in solidarnost v primeru Kube nadaljevali). Enako velja za mnoge današnje alternativne projekte: če je edini rezultat teh projektov ta, da so udeleženci revni, izolirani in zdolgočaseni, potem projekti ne bodo poli privlačnosti. Če upori niso privlačni, se ne bodo razširili. Z drugimi besedami, prenehanje ustvarjanja kapitalizma mora biti mišljeno kot realističen projekt, vendar če realizem ni magični realizem, preneha biti realističen.

Boj delovanja proti delu je boj za ustvarjanje drugačnega človekovega bogastva: bogastvo, ki ga ne ustvari kapitalistično prilaščanje, temveč družbeno hrepenenje. Bogastvo, ki si ga ne prilašča kapital. Sedaj ljudje vsak dan proizvajajo gromozansko bogastvo, vendar si ga skoraj vsega prilašča kapital. Zato je edini način za dostop do tega bogastva, da se uklanjamo, da se podredimo komandi kapitala. Zelo lahko je zavrtniti delo za kapital, vendar kako naj preživimo, ne da bi se podrejali kapitalu?

Vsak poskus pridobivanja dostopa do bogastva človekovega delovanja zadane ob "lastnino". Vendar lastninjenje ni reč, pač pa glagol, dnevno ponavljajoči se proces prilaščanja proizvodov našega delovanja. Proces prilaščanja (ki se neprestano razširja na nova področja delovanja) se opira na nasilje, vendar je v veliki meri odvisen od fetišizacije procesa, od transformacije glagola "lastiti" v samostalnik "lastnina". Upor procesu prilaščanja je del istega procesa ustvarjanja drugega delovanja, delovanja, ki defetišizira istočasno, ko gradi drugo družbenost.

IV

Problemi so številni in vzorčne rešitve ni. Jasno je, da moramo prenehati ustvarjati kapitalizem zdaj, da moramo prenehati ustvarjati bedo, zatiranje in nasilje, ki nas obdaja. ¡Ya basta! ¡Que se vayan todos! Slogani zadnjih let jasno govorijo, da je zelo veliko ljudem dovolj kapitalizma.

Seveda obstajajo številni problemi. Ko pravimo “vozi, pojdi, izgini”, je še vedno veliko sil, ki nas vsrkavajo nazaj v razmerje. Vendar mora biti os naše misli ne kontinuiteta, temveč diskontinuiteta, prekinitev, prelom. Prenehati moramo ustvarjati kapitalizem zdaj. Problem teoretikov je, da svoj čas preživimo z razvezovanjem (ali celo zavezovanjem) gordijskih vozlov, morali pa bi izhajati iz energije 19. in 20. decembra 2001, Bolivije oktobra letos (2004 op. p.), 1. januarja 1994. Naši misli ni osrednje gospostvo, pač pa prelom.

Prelom ne pomeni, da kapitalizem izgine. Špranje ne pomenijo, da kapitalizem izgine. Toda namesto da bi revolucijo mislili kot dogodek, ki se bo zgodil v prihodnosti (kdo ve kdaj) in bo relativno hiter, jo je bolje misliti kot proces, ki je že na poti in bo verjetno potreboval nekaj časa, prav zato, ker revolucije ne moremo ločiti od ustvarjanja alternativnega sveta.

Videli bomo, kam želimo. Kot otok na drugi strani morja se svetlika v jutranjih meglicah. Do tja pa ne moremo priti s polaganjem kamnov v vodo in skakanjem z enega na drugega, z grajenjem stranke, s prevzetjem državne oblasti, z izvajanjem družbenih reform. To ne bo delovalo, ker otok, ki se svetlika v meglicah, ni v morju, pač pa na nebu, in lahko do njega dospemo le tako, da poletimo. To se zdi nemogoče, dokler ne ugotovimo, da že letimo.

Prevedla Marta Gregorčič